

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Jild 3, Son 12/2

2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 12/2 (3)-2023

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАРИ:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич - юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазиранлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият.

Тахририят манзили:

Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

<i>Axmedov Oybek Saparbaevich</i> ИНГЛИЗ ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИДА СОЛИҚ-БОЖХОНА ТЕРМИНОЛОГИЯСИДА АНТОНИМИЯ ҲОДИСАНИНГ ЎРНИ.....	10-18
<i>Нематова Мафтуна</i> ЛАКУНА И ТИПОЛОГИЯ ЛАКУН	19-24
<i>Hamroyeva Shahlo Mirdjonovna, Matyakubova Noila Shakirjonovna</i> MOSLASHTIRISH JARAYONIDA O'ZBEK VA INGLIZ TILIDAGI SODDA GAPLARNING SINTAKTIK TAHLILI.....	25-32
<i>Jo'rayeva Nilufar Sobirjon qizi</i> "SMILE" VA "TABASSUM" TUSHUNCHALARINING LINGVISTIK IFODASI (INGLIZ VA O'ZBEK TILLARI MISOLIDA)	33-38
<i>Sidiknazarova Zulfiya Mirsharapovna</i> BADIY TARJIMA TAHLILINING NAZARIY ASOSLARI	39-43
<i>Jumanova Shahnoza Ikromjonovna</i> IJTIMOIY – PSIXOLOGIK MOTIVNI ANGLATISHDA PEYZAJNING O'RNI	44-50
<i>Achilov Oybek Rustamovich</i> ILGAR SURISH VOSITALARINING BADIY ASAR SARLAVHASIDA TASNIFLANISHI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	51-57
<i>Axmedova Madinabonu Maxmudjonovna</i> XALQ NASRI JANRLARINING O'ZARO MUNOSABATLARI	58-62
<i>Isroilova Manzura Jamolovna</i> FRANSUZ KOMPARATIV FRAZELOGIZMLARINING USLUBIY XUSUSIYATLARI	63-68
<i>Кенжабоев Шокир Абдулхалимович</i> ОСОБОЕ МЕСТО В ИЗУЧЕНИИ И РАЗВИТИИ МЕТОДИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В ШКОЛАХ УЗБЕКИСТАНА	69-74
<i>Fayziyev Bahodir Baxshullayevich</i> J. K. ROULINGNING "GARRI POTTER VA AFSONAVIY TOSH" ASARIDAGI TO'QIMA NOMLAR VA REALIYALAR HAMDA ULARNING RUS VA O'ZBEK TILLARIGA TARJIMASI	75-79
<i>Mamatqulova Shoxsanam Isroil qizi</i> OLAMNING O'ZBEK LISONIY TASVIRIDA "FIDOIYLIK" KATEGORIYASI	80-84
<i>Тухтаева Фариди Исматуллаевна</i> ИССЛЕДОВАНИЕ СТЕРЕОТИПОВ РОМАНАХ ПЕРЛ БАК	85-90
<i>Radjabova Dildora Raximovna</i> PIRIMQUL QODIROVNING "YULDUZLI TUNLAR" ASARI INGLIZCHA TARJIMASIDA BOBUR PSIXOLOGIYASI	91-96
<i>Mansurova Shohista Ismailovna</i> BADIY TARJIMANING MAQSADI, VAZIFALARI VA TARJIMA METODLARI	97-102
<i>Ermatov Ixtiyor</i> SIRDARYO VILOYATI TOPONIMLARI.....	103-108

<i>Axmedjanova Farida Djavairovna</i> GRAMMAR INSTRUCTION IN COMMUNICATIVE LANGUAGE TEACHING	109-114
<i>Saitov Suxrob Djumaydillayevich</i> ARTISTIC INTERPRETATION AND RESOLUTION OF HUMAN TRAGEDIES IN THE STORY	115-119
<i>Тўрабоева Ҳакима Усмонжон қизи</i> ФИРДАВСИЙ ДАҲОСИГА МЕҲР	120-124
<i>Toshpo'latova Xusniya Matayusub qizi, Normamatov Farrux Komiljon o'g'li</i> INGLIZ REKLAMA SHIORLARI TARJIMASI JARAYONIDA SHAKL VA MA'NO MUVOFIQLIGI	125-129
<i>Абдуманнонов Хожиақбар Акмалжон угли</i> ОСВЕЩЕНИЕ ФРАЗЕОЛОГИИ В СВЕТЕ НАУЧНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ (краткий обзор на примере учебных пособий и словарей узбекского языка).....	130-136
<i>Абдуллаева Раъно Хикматовна</i> РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ КОНЦЕПТА «ДРУГ/ДРУЖБА» В РУССКОЙ И УЗБЕКСКОЙ ПОСЛОВИЧНОЙ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЕ МИРА	137-144
<i>Hamidova Sayyora Nurmatovna</i> TILSHUNOSLIKNI MENTALINGVISTIK BOSQICHIDA KOGNITIV TADQIQOTLAR.....	145-151
<i>Rustamova Dilrabohon</i> ATAMALAR LUG'ATINING UMUMIY VA FARQLI TOMONLARI	152-157
<i>Khazratqulova Ozoda Abduganiyevna</i> EXPRESSION OF THE CONCEPT OF FORGIVENESS IN LEXICOGRAPHIC SOURCES AND ARTISTIC LITERATURE	158-162
<i>Farmonov Nurbek Pulatovich</i> WEB OF SCIENCE MA'LUMOTLAR TIZIMIDAN FOYDALANISH	163-169
<i>Xojjiyeva Oynisa Shabonovna</i> ALISHER NAVOIY ASARLARIDA TURKIY XALQLAR MAQOLLARINING AKS ETISHI	170-176
<i>Norqobilov Sanjar Rahmat ugli</i> COMPARING COMPUTATIONAL LINGUISTICS APPROACHES ACROSS LANGUAGES	177-182
<i>Mamarasulova Iroda Jumanovna, Xojimetov Sa'dulla Jumanazarovich</i> ANGLIYA UYG'ONISH DAVRI ADABIYOTI	183-190
<i>Ho'jamqulov Anvar Jozilovich</i> OMON MUXTOR ROMANLARIDA POETIK USLUB QIRRALARI.....	191-196
12.00.00 - ЮРИДИК ФАНЛАР	
<i>Кутыбаева Елизавета Дуйсенбаевна, Аманязова Света Байниязовна</i> ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ И ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ОРГАНОВ ИСПОЛНИТЕЛЬНОЙ ВЛАСТИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	197-203
<i>Мирзаабдуллаева Матлуба Рустамовна</i> СУВДАН ФОЙДАЛАНУВЧИ ВА СУВ ИСТЕЪМОЛЧИСИ ТУШУНЧАЛАРИНИНГ ҲУҚУҚИЙ АҲАМИЯТИ ХУСУСИДА АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР	204-209
<i>Toshkanov Nurbek Bahriddinovich</i> BILIMLAR IQTISODIYOTI VA INTELLEKTUAL MULK: TIJORATLASHTIRISHNING BA'ZI HUQUQIY JIHATLARI VA MUAMMOLARI	210-216

Nishonov Abdulloh Ubaydulloh o'g'li
ATOM ENERGIYASINI JOYLASHTIRISHNING XALQARO EKOLOGIK TALABLARI 217-223

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna
OLIY TA'LIM MUASSALARIDA TA'LIM SIFATINI OSHIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI 224-228

Sadullayeva Shahlo Azimbayevna, Parmankulov Farxodjon Nurali o'g'li
TYUTORLAR ISH JARAYONIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI
TATBIQ ETISH METODIKASI 229-233

Pirimova Nargiza Adilovna
SPORT-TAYYORGARLIK MASHG'ULOTLARIDA BALANDLIKKA SAKROVCHI QIZLARNING
O'QUV-MASHG'ULOT JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH 234-239

Tangirqulov Elmurod Aliyarovich
BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA ATROF-MUHITNI ASRASH ORQALI EKOLOGIK
TARBIYA BERISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS
XUSUSIYATLARI VA "YASHIL MAKON" MODULLARI 240-244

Xayrov Rasim Zolimxon o'g'li
BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARINING KASBIY-METODIK TAYYORGARLIGINI
TAKOMILLASHTIRISHDA TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING QO'LLANILISHI 245-258

Ahmadjonova Odina Anvarjon qizi
ZAMONAVIY TA'LIM MUHITIDA INGLIZ TILI DARSLARIDA STEAM TA'LIM
TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI: STEAM KOMPETENSIYALAR
TUSHUNCHASI 259-265

Valieva Xolida
AJDODLAR MEROSI - INSONIYAT BOYLIGI 266-271

Djumayeva Dildora Isroilovna
BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTRISHNING
PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI 272-277

Davlatova Nilufar Vosiljonovna
TA'LIM-ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASINI KUCHAYTIRISHDA ZAMONAVIY TA'LIMNING
O'RNI VA MOLIALASHTIRISH MEXANIZMLARI 278-285

Mamaraimova Zebo Shafokatovna
YUQORI SINIF O'QUVCHILARINI OILAVIY HAYOTGA TAYYORLASHNING PEDAGOGIK
TAMOYILLARI 286-290

Turayev Yolqin Sherzod o'g'li
KATTA MAKTABGACHA TA'LIM YOSHDAGI BOLALARDA DALILY ASOSLASH KO'NIKMASINI
SHAKLLANTIRISH YO'LLARI 291-295

Abdurasulova Shoirra Kushakovna
BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENTLILIGINI
INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA RIVOJLANTIRISH 296-305

Sottarov Abduvali Umirqulovich
UMUMIY FIZIKA KURSINI O'QITISHDA NANOTEXNOLOGIYA FAN VA TEXNIKA SOHASI
SIFATIDA 306-310

<i>Xushnazarova Ma'mura Nodirovna</i> VOLONTYORLIK FAOLIYATINIG IJTIMOIIY-PEDAGOGIK MUAMMOLARI	311-315
<i>Xushvaqtov Umar Norqobilovich</i> AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANIB O'QUVCHILARDA IMPERATIV TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHDA KOMPETENSIYANING RO'LI	316-320
<i>Alimqulova Ra'noxon Gulmirzayevna</i> BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARIDA NUTQ MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHGA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	321-326
<i>No'monxonova Muattarxon Nosirxon qizi</i> BO'LAJAK TILSHUNOSLARDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARKOMMUNIKATIV KOMPETENSIYALARINING AFZALLIKLARI VA KAMCHILIKLARI	327-331
<i>Xalikov Faroxidin</i> TA'LIM TIZIMIDA TESTOLOGİYADAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH SAMARADORLIGI	332-339
<i>Abduvaxidov Xusan Abdukulovich</i> OLIY TA'LIM TALABALARIDA INNOVATSION YONDASHUV ORQALI KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISH	340-345
<i>Якубова Нафиса Одилжановна</i> ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУССАСАЛАРИДА ЧИЗМАЧИЛИК ДАРСЛАРИДА ТАЛАБАЛАРНИ ИЖОДИЙ-КРЕАТИВ ФИКРЛАШГА ЎРГАТИШ МЕТОДИКАСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	346-354
<i>Karimov Qayum Mamashayevich</i> TALABALARNI KOMPYUTERLI MATEMATIKA TIZIMLARINING GRAFIK IMKONIYATIDAN FOYDALANISH BO'YICHA BILIMINI OSHIRISH	355-360
<i>Yusupova Shoxista Alimjanovna</i> TO'GARAK MASHG'ULOTLARI ORQALI TASVIRIY SAN'AT FANIGA ASOSLANGAN XOLDA O'QUVCHILAR IJODIY QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	361-371
<i>Kasimov Oйбек Омилевич</i> СПОРТДА АХЛОҚИЙ ҚОЙДАЛАР ВА "FAIR PLAY" НОРМАЛАРИНИНГ АҲАМИЯТИ ...	372-378
<i>Abduraxmonov Akbar Abduxamidovich</i> MILLIYLIK VA UMUMINSONIYLIK TAMOYILLARI UYG'UNLASHUVINING NAZARIY-METODOLOGIK JIHATLARI	379-386
<i>Фазлиддинов Шухрат Фахриддинович</i> ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ЗАНЯТИЯХ ПРИ ИЗУЧЕНИИ КАТЕГОРИИ РОДА ГЛАГОЛА В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВУЗАХ.....	387-394
<i>Jurayev Bobomurod Ramazonali o'g'li</i> TALABALARNING JISMONIY FAOLLIGINI OSHIRISH VA RIVOJLANTIRISH JARAYONINING SAMARADORLIK DARAJASI	395-400
<i>Eshbekova Gulabahor Zafarboyevna</i> МАКТАВГАЧА YOSHDAGI BOLALARNING YOZISH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI	401-406

<i>Khidirova Malakhat Qazakhovna</i> ORGANIZATION AND EVALUATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS BASED ON EUTAGOGICAL APPROACHES	407-413
<i>Fayzullayeva Madina Abdumo'min qizi, Xolbo'tayeva Moxinur Temurboy qizi</i> MENEJMENT SOHASINI O'QITISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH	414-420
<i>Achilov Nuriddin Abdugafforovich</i> AL-HAKIM AT-TERMIZIY TA'LIMOTINING ILMIY TADQIQI	421-426
<i>Norinov Muxammadyunus Usibjonovich</i> JAMIYAT TARAQQIYOTIDA BO'LAJAK MUHANDISLARNING KASBIY KOMPETENSIYALARINI TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI	427-432
<i>Begimqulov Zarif Axmadovich</i> JISMONIY TARBIYA YO'RIQCHISINING IJTIMOYIY-MADANIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA MALAKA OSHIRISH JARAYONINING AHAMIYATI	433-438
<i>Izbosarova Zuxro Anatoliy qizi</i> BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARINING KOMMUNIKATIV KO'NIKALARINI RIVOJLANTIRISH SAMARADORLIGI	439-443
<i>Jumayev Sirojiddin Zafarovich</i> MOLEKULAR BIOLOGIYADAN OQSILLARNING AMINOKISLOTA TARKIBI VA AMINOKISLOTALARNING TASNIFI MAVZUSINI O'QITISHDA MASALA VA MASHQLARDAN FOYDALANISH	444-449
<i>Pulatova Muxabbat Egamberdiyevna</i> BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARIDA INNOVATSION KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI	450-457
<i>Yuldashev Mengali Ziyaduloyevich</i> BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARIDA MUSTAQIL ISHLASH KOMPITENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH	458-463

13.00.00- Педагогика фанлари

Yusupova Shoxista Alimjanovna
Tasviriy san'at o'qituvchisi Guliston davlat
pedagogika instituti, Guliston shahri
E-mail: yusupovashoxista32@gmail.com

TO'GARAK MASHG'ULOTLARI ORQALI TASVIRIY SAN'AT FANIGA ASOSLANGAN XOLDA O'QUVCHILAR IJODIY QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Annotatsiya. Ushbu maqolada umumiy o'rta ta'lim maktablarida tasviriy san'at dars mashg'ulotlarining mazmuni va ta'lim tarbiyaning ahamiyati. Bugungi kunda yoshlarga berilayotgan imkoniyatlar, maktablarida tasviriy san'at to'garaklarining tashkil etilgani va qay holatda mashg'ulotlarning faoliyati. Tasviriy san'at to'garak mashg'ulotlarida qaysi metodlardan foydalanilsa yetarli maqsadga erishilishi to'g'risida tavsiyalar berib o'tilgan. O'quvchilarni ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishning turli xil metodlari asosanib berilgan.

Kalit so'zlar: maqsad, tasviriy san'at, to'garak, dars, o'qituvchi, o'quvchi, ta'lim, zamonaviy vosita, an'anaviy va noan'anaviy metodlar, pedagogik texnologiya, interfaol.

Yusupova Shakhista Alimjanovna
Fine art teacher Gulistan State
Pedagogical Institute, Gulistan city

SPECIFIC CHARACTERISTICS OF THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' CREATIVE ABILITY BASED ON FINE ARTS THROUGH CIRCLE EXERCISES

Annotation. In this article, the content of fine art classes in general secondary schools and the importance of education. Recommendations were made about the opportunities given to young people today, the organization of visual arts clubs in their schools and the activities of the classes. Various methods of developing students' creative abilities are given as a basis.

Key words: purpose, fine art, circle, lesson, teacher, student, education, modern means, traditional and non-traditional methods, pedagogical technology, interactive.

Юсупова Шохиста Алимжановна
Учитель изобразительного искусства
Гулистанский государственный
педагогический институт, город Гулистан

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ СТУДЕНТОВ НА ОСНОВЕ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА ЧЕРЕЗ КРУГОВЫЕ УПРАЖНЕНИЯ

Аннотация. В данной статье рассматривается содержание уроков изобразительного искусства в общеобразовательных школах и значение образования. Были даны рекомендации о возможностях, предоставляемых сегодня молодежи, организации кружков изобразительного искусства в их школах и деятельности классов. В основу положены различные методы развития творческих способностей учащихся.

Ключевые слова: цель, изобразительное искусство, кружок, урок, учитель, ученик, образование, современные средства, традиционные и нетрадиционные методы, педагогическая технология, интерактив.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V3I12.2Y2023N56>

Kirish. Bugungi kunda jahonning qaysi bir rivojlangan mamlakatlarini olmaylik, ta'lim sohasida, ayniqsa maktab yoshidan boshlab san'at, xususan, tasviriy san'at haqidagi bilimlarini rivojlantirishga katta ahamiyat berilib kelinmoqda. Shu bois, Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan 5 ta muhim tashabbus muhim ahamiyat kasb etmoqda. Yoshlarimizga bo'lgan e'tiborni yanada kuchaytirish, ularni madaniyat, san'at, jismoniy tarbiya va sportga keng jalb etish, yoshlarda axborot texnologiyalaridan foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish bilan birga yurtimiz yoshlari o'rtasida kitobxonlikni targ'ib qilish, xotin-qizlar bandligini ta'minlash borasidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan ilgari surilgan 5 ta muhim tashabbus ijrosini bajarish barchamizning oldimizda turgan dolzarb va muhim masalalardan biri bo'lib hisoblanmoqda. Ushbu tashabbuslarning birinchisi yoshlarning musiqa, rassomlik, adabiyot, teatr va san'atning boshqa turlariga qiziqishlarini oshirishga, o'z iste'dodlarini yuzaga chiqarishga xizmat qiladi.

Darhaqiqat, har bir ta'lim olayotgan o'quvchilarning ijodiy faolligi uning har tomonlama kamol topishida muhim omil bo'lib, uni estetik to'laqonli tasavvur etib bo'lmaydi. Inson hayoti jism va buyumlar qurshovida kechadi. Rang- barang buyum va jismlar borliqqa go'zallik va nafosat baxsh etib, insonga shu qonuniyatlar orqali chiroyli qarashga undaydi.

Global axborotlashuv ijobiy xususiyatlarga ega bo'lish bilan birga shaxsni ijtimoiylashuvi yo'lida muayyan to'siqlarni ham yuzaga keltirmoqda. Shaxsda ijodkorlik sifatlari, xususan, ijodiy qobiliyatni rivojlantirish bu kabi salbiy holatlarni bartaraf etishning eng samarali yo'llaridan biridir. Shaxsga xos individual-psixologik xususiyat bo'lgan ijodiy qobiliyat u tomonidan hissiy kechinmalarni to'laqonli ifodalashni taqozo etuvchi ijodiy xarakterdagi faoliyatni tashkil etish ko'nikma- malakalarini hech bir qiyinchiliksiz o'zlashtirishi, ular yordamida faoliyatni tez, oson, sifatli va samarali bajarishini ta'minlaydi.

O'sib kelayotgan yoshlarni jahon andozalariga javob beradigan barkamol etib tarbiyalashda tasviriy san'at fani alohida va muhim ahamiyat kasb etadi. Yoshlarga badiiy ma'lumot berishda borliqni haqqoniy tasvirlash mashg'ulotlari benihoya katta bo'lib, bu ularning umumiy dunyoqarashlarini o'stirishda muhim ahamiyatga ega. Milliy va jahon san'at asarlarining eng yaxshi na'munalarini targ'ib qilish va ommalashtirish, yosh avlodni ma'naviy va ma'rifiy tarbiyalashning asosi bo'lmog'i kerak bo'ladi. "Tasviriy san'at" o'quv predmeti ma'naviy madaniyatning tarkibiy qismlaridan biri bo'lgan badiiy madaniyatni uyg'un rivojlanishga xizmat qiladi va shaxs uchun muhim bo'lgan qator sifatlarni rivojlantirishga yordam beradi. Bu esa o'quvchilarni milliy merosni o'zlashtirish hamda umuminsoniy qadriyatlar bilan yaqindan tanishishlari uchun imkoniyat yaratadi.

Biroq umumiy o'rta ta'lim maktablarida hozirgi kunda tasviriy san'at fani dars jadvalida haftada 1 soat kam vaqt ajratilganligi sababli, o'quvchilar bilan ish faoliyatini olib borish va boshlangan ishning yakuniga etkazishning eng qulay shakli sinfdan tashqari ishlash ya'ni to'garak mashg'ulotlariga ko'proq jalb etish qulay bo'lib kelmoqda. Tashkil etilgan to'garaklar o'z nomi, rejasi, jadvali va tashkil qilingan o'quv xonasiga ega bo'ladi.

To'garaklarning a'zolari muayyan huquq va majburiyatlarga ega. Ular: 1) huquqlari — markazda ixtiyoriy ravishda maktabdan tashqari ta'limga qo'yilgan davlat talablari asosida ta'lim olish; qiziqishlariga ko'ra to'garak turini tanlash; bir necha to'garaklarda qatnashish, yil davomida qiziqish va istaklariga qarab, bo'sh o'rinlar mavjud bo'lsa, boshqa to'garaklarga o'tish; insoniy qadr-qimmatining hurmat qilinishi, vijdon erkinligi, axborot erkinligi, o'z qarashlari va e'tiqodini ifodalash; markazning jamoatchilik organlarini saylash va ularga saylanish; markazning ish faoliyatini takomillashtirishga oid takliflar kiritish; 2) majburiyatlari: qonun hujjatlariga rioya qilish; markazning moddiy-texnika bazasidan samarali foydalanish va uni asrab-avaylash; markaz ustavi va ichki tartib- qoidalariga, axloqiy va ma'naviy me'yorlarga rioya qilish hisoblanadi.[1.81]

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'quvchilarning darsdan tashqari faoliyatini tashkil etishning keng tarqalgan shakli ularning qiziqishlariga asoslanadigan to'garaklar sanaladi. O'quvchilarni sinfdan tashqari ishlarda keng jalb etish, tasviriy san'at turlari bo'yicha to'garaklarni o'rni katta ahamiyatga egadir. Sinfdan tashqari ta'lim – tarbiya ishlarini olib borishda ushbu to'garaklardan foydalanish albatta yaxshi va yuqori natijalarni ko'rsatadi. Mashg'ulotlar jarayonida o'quvchilar tasviriy san'at turlari (haykaltaroshlik, me'morchilik, grafika, rangtasvir, dekorativ va amaliy san'at)dan olgan bilimlarini kengaytirib, uning biror turi bilan amalda mukammal shug'ullanadilar. Tasviriy san'at sohasida asar ustida qanchalik vaqtingiz ko'proq ijod uchun ajratilsa, u asar albatta mukammal darajaga erishiladi. Shu sababli maktablarda tasviriy san'at fani bo'yicha darsdan tashqari mashg'ulotlarini tashkil etish muhim hisoblanib kelinmoqda. Bular nafaqat tasviriy san'at (rasm) balki, amaliy san'at(naqqoshlik), rangtasvir(dastgohli rangtasvir), grafika, me'morchilik, chizmachilik, haykaltaroshlik va boshqa to'garak mashg'ulotlari ham bo'lishi mumkin.

Adabiyotlar tahlili va metodlari. Milliy va jahon ta'lim tajribasiga asoslangan holda tashkiliy-pedagogik mexanizmlarini takomillashtirishning muhim masalalaridan biri Harakatlar strategiyasining ustuvor yo'nalishlariga muvofiq maktabdan tashqari ishlarida ta'lim darajasini sifat jihatidan oshirish va tubdan takomillashtirish asosiy vazifa etib belgilandi. Tasviriy san'at bo'yicha sinfdan tashqari mashg'ulotlari umumiy o'rta ta'lim tizimida muhim o'rin egallaydi.

To'garaklarda "Tasviriy san'at" fani g'oyalariga asoslangan xolda o'quvchilarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirish muammosini tadqiq qilishda muayyan savollarga javob qaytarish ishni ilmiy-pedagogik va metodik jihatdan to'g'ri hal qilishga yordam beradi. Xususan, muammoning tayanch tushunchalari sifatida namoyon bo'ladigan "qobiliyat", "ijodiy qobiliyat", "rivojlantirish", "O'quvchilarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirish", "tasviriy san'at to'garaklarida o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish" kabi tushuncha va iboralarning pedagogik talkini yoritish; "qobiliyat", "ijodiy qobiliyat" xamda "rivojlantirish" tushunchalarining pedagogik-psixologik tavsifini bayon etish; qobiliyat turlari va ijodiy qobiliyat negizida namoyon bo'ladigan sifatlarni aniqlash; o'quvchilarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirish, tasviriy san'at to'garaklarida o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda muvaffaqiyatga erishishni ta'minlovchi omillarni inobatga olish; tasviriy san'at to'garaklarida o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etuvchi pedagogik shart-sharoitlarni o'rganish; tasviriy san'at to'garaklarida o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga doir maxsus metodikani oqilona shakllantirish va uni amaliyotga samarali tatbiq etish; tasviriy san'at to'garaklarida o'quvchilarning ijodiy

qobiliyatlarini rivojlantirishga doir maxsus metodikaning samaradorligini tahlil qilish. O'rganilgan adabiyotlarning tadqiqotlarida ana shu tartibda ish ko'rish maqsadga muvofiq deb topildi. O'quvchilar ijodiy qobiliyatini rivojlantirishga yo'naltirilgan tasviriy san'at to'garaklarining faoliyati o'ta muhim ahamiyat kasb etadi.

Tasviriy san'at to'garagi – umumiy o'rta ta'lim maktabi o'quvchilarning tasviriy san'at sohasiga bo'lgan qiziqishlariga asoslanuvchi o'quv rejasiga muvofiq tegishli soha bo'yicha ma'lumotga ega pedagog rahbarligida faoliyat ko'rsatadigan to'garak hisoblanadi. Mazkur to'garakning faoliyati mutaxassis pedagog tomonidan tayyorlanib, maktab rahbari tomonidan tasdiqlangan reja asosida tashkil etiladi. Ma'lumki, to'garak faoliyatining mazmuni va faoliyatini o'quv rejada to'la aks etadi. Rejga ko'ra mashg'ulotlarilar soddadan murakkab ko'rinishida olib boriladi.

To'garak mashg'ulotlar uchun o'quv dasturlari ham o'quv yili, ham qisqa muddatlarga mo'ljallangan holda tayyorlanadi. O'quv yili uchun mo'ljallangan o'quv dasturlari bo'yicha mashg'ulotlar 15 sentyabrdan boshlanib 25 mayga qadar yakunlanishi ko'zda tutilgan. Qisqa muddatlar uchun mo'ljallangan o'quv dasturlari esa odatda yozgi ta'til kunlari uchun mavsumiy rejalar bo'yicha tuziladi. Tashkil etilgan to'garaklarning yana bir xususiyati a'zolarining soniga nisbatan qo'yilgan talabning inobatga olinishi muhimdir. To'garaklarga jalb etiladigan o'quvchilar sonini inobatga olishda ularning markazda nechanchi yil ta'lim olayotganliklariga e'tibor qaratiladi.

Tasviriy san'at to'garagi uchun mo'ljallangan o'quv dasturining umumiy maqsadi — o'quvchilarning tasviriy san'at sohasidagi ijodiy qobiliyatini rivojlantirish, uni to'la namoyon etish uchun zarur pedagogik shart-sharoitni yaratishdan iborat. Ayni o'rinda shuni xam aytib o'tish lozimki, bu to'garakda o'quvchilar yosh xususiyatiga ko'ra uchta — kichik (7-9 yosh), o'rta (10-12 yosh) va katta (13-15 yosh) guruhlar bo'yicha qabul qilinadi. O'quv mashg'ulotlarining xarakteriga ko'ra: Kichik guruh -dastlabki bosqich; O'rta guruh — asosiy bosqich; Katta guruh — yakuniy bosqich sanaladi.

Dastur doirasida, shuningdek, juz'iy maqsadlar ham hal qilinadi.

Ular: *ta'limiy maqsad*: o'quvchilarning tasviriy san'at, matematika, adabiyot, ekologiya va "Tasviriy san'at" fani bo'yicha olgan bilimlarini tizimlashtirish qobiliyatiga ega bo'lishini ta'minlash orqali mustahkamlash va boyitib borish; kompozitsiya, shakllarni yaratish, rangshunoslik va amaliy-dekorativ san'at sohalariga oid asosiy bilimlar orqali tanishtirish; ularda obrazli, fazoviy tafakkur xamda eskiz, tasvir, rasm, bo'rtma shakllar yordamida o'z mustaqil fikrini ifodalash malakasini yanada rivojlantirib borish; zarur asbob-uskunalar va qog'oz, loy, tabiiy xomashyolar – urug', barg va boshqa tabiiy mahsulotlar bilan ishlash qobiliyatini rivojlantirish.

Tarbiyaviy maqsad: O'quvchilarning mehnat va estetik tarbiyasini amalga oshirish; irodasini tog'dek mustahkamlash; ularda atrof-muhitga, vatanga, oilaga, uning tabiati, subyektlariga muhabbatni tarbiyalash; mustaqil ijodiy faoliyatni yuqori darajada tashkil etishga erishishdir.

Rivojlantiruvchi maqsad: O'quvchilarda tasviriy san'at xamda uning tarixi, san'at sohalariga qiziqishni uyg'otish; idrok, topqirlik va san'atshunoslik ijodga barqaror qiziqishni rivojlantirish; ijodiy qobiliyat, ma'naviy-axloqiy madaniyat va voqelikka hissiy munosabatlarni shakllantirish; muammoli vaziyatlarda harakatlanish qobiliyatini, shuningdek, sintez, tahlil,

yechimlarni izlash va yangi g'oyalarni ishlab chiqarishga ko'nikish va tezkorlikni rivojlantirishdan iboratdir.

Tasviriy san'at to'garak mashg'uloti umumiy o'rta ta'lim maktabida haftasiga ikki marotaba faoliyat olib boriladi. Ya'ni ikki soat, faoliyat davomida o'quvchining ixtiyoriga qarab vaqtni yana uzaytirish imkoniyati ham chegaralanmagan. Bu mashg'ulotlar pastdan yuqori guruhlarga bo'linib o'tkaziladi. Bular kichik, o'rta va katta guruh bo'lib hisoblanadi. Kichik guruh bilan o'tkaziladigan to'garak mashg'ulotlarida rasm chizish bilan birgalikda loy va plastilindan turli xil idishlar, meva va sabzavotlar, qush va hayvonlar, ertak qahramonlari shakli yasaliş jarayoni olib boriladi. O'rta guruh mashg'ulotlari esa narsa buyumlarning o'ziga qarab, rasm chizish va mavzu asosida rasm chizishdan iboratdir. Katta guruh bilan o'tkaziladigan mashg'ulotlarida esa mavzu asosida, bezakli va narsaning o'ziga qarab rasm ishlash mashqlari takrorlanishi asosida o'tkaziladi. Albatta, katta guruh o'quvchilari akvarel, moybo'yoq, tempera va boshqa turli xil bo'yoqlardan foydalaniladi. Chunki, katta guruhlarda kichik guruhga nisbatan bo'yoqlar bilan ishlash tajribasi yuqori bo'ladi. To'garak mashg'ulotida bo'yoqlardan foydalanish bilan bir qatorda o'quvchilar ranglar to'g'risida to'liq ma'lumotlar berib o'tiladi. Bunday ma'lumotlarni mashg'ulot jarayonida etkazishda test, slayd yoki krossvordlardan foydalanilsa, o'quvchilarning xotirasida uzoq mustahkamlanib saqlanadi. Mashg'ulot davomida katta guruhlarda ancha murakkab harakatdagi yoki naturada turgan odam va hayvonlar rasmini chizishni o'rganadilar. O'qituvchi to'garak a'zolari bilan o'tkazilayotgan mashg'ulotlar davomida akvarel bilan ishlash texnikasini o'rgatib boriladi. Akvarel bo'yog'ida bosqichma-bosqich ishlangan ko'rgazmali rasmlarni, yoki rassomlarni ijod jarayonlarining qisqa videoroliklar orqali namoyish etishi kerak. Mashg'ulotlar davomida o'qituvchi natura (qo'yilma) predmetlarining xajmi va rangini tasvirlashda mo'yqalamdan to'g'ri foydalanishi, rasmni rang bilan ishlashdagi birinchi bosqichda predmetning eng katta sirti, uning yorug' joyidan keyingi qismiga rang tobora to'q berib ishlanishi va eng yorug' joy (blik)ga rang berilmay, qog'oz toza qoldirilishini o'rgatib, so'nggi bosqichlarda esa predmetning, yorug' va soyadagi rang nisbatlarini aniqlab, amalda ko'rsatib chizib berib, uni qo'llab borishlariga ko'maklashadi. Bunday ma'lumotlarni o'quvchilarga aniq va tushunarli etkazish o'qituvchining pedagogik qobiliyati va mahorati muhim rol o'ynaydi. Albatta bu dars mashg'ulotlari o'qituvchining imkoniyatidan kelib chiqib, vaqt belgilangan holda amalga oshiriladi. Misol uchun haftada uch yoki undan ham ortiq bo'lishi mumkin. To'garaklarga tasviriy san'at sohasiga qiziqishi bo'lgan, bu borada mukammal darajada bilim va malaka olishni maqsad qilgan o'quvchilar qabul qilinib, ular tarkibi doimiy saqlanib qolishishiga alohida ahamiyat beriladi. Biroq tasviriy san'at to'garak mashg'ulotlarida tashkil etilgan guruhlarda o'quvchilar sonini yanada ko'paytirish mashg'ulot rahbarining pedagog mahoratiga bog'liq. Agar mashg'ulotlar interfaol o'qitish metodlari va texnologiyalari asosida o'quvchilarni qiziqtirish usullaridan foydalanib dars o'tilsa, tasviriy san'at to'garak faoliyati yanada takomillashib yuqori natijalarni ko'rsatadi. Bu borada to'garak rahbari faoliyati jarayonida o'quvchilarni tasviriy san'atga qiziqtirish maqsadida bu metod va usullarini bilmog'i juda muhimdir.

To'garakning har bir a'zosi mashg'ulotlarga muntazam ravishda faol qatnashishi, berilgan topshiriqlarni o'z vaqtida bajarishi, har bir ishiga mas'uliyat bilan yondashishi, fanni yaxshi o'zlashtirishi, maktab, jamoat va yoshlar ijtimoiy harakati ishlarida faollik ko'rsatmog'i lozim. Biroq hozirgi tashkil etilgan tasviriy san'at to'garaklari oddiy mashg'ulot tarzda o'tilmoqda. Buning oqibatida qiziquvchilarning tarkibi bir yilga bormay, kun sayin kamayib

borishiga sabab bo'lmoqda. Ba'zi to'garak rahbarlari esa o'zlariga biriktirilgan mashg'ulotlarni ko'r-ko'rona nomiga olib bormoqda. Darslarning sifati talab darajasida emas. Mashg'ulotlarda to'garak a'zolari kamayib ketmoqda, ijodkor, faol, qiziqqan va tashabbuskor o'quvchilar juda kam. To'garak o'qituvchilari mashg'ulotlarni vijdonan yoki sidqi dildan yondashgan holda noan'anaviy usulda interfaol metodlardan foydalanib, qiziqarli tarzga o'tilsa qiziquvchilar soni oshib, ushbu sohaning yanada gullab yashnashiga o'z hissalarini qo'shgan bo'ladilar. O'quvchilar har mashg'ulot oldidan o'qituvchimiz bugun qanday o'yin yoki yangilik o'rganar ekanmiz degan qiziqish bilan darsga tashrif buyurishadilar. Yuqoridagi kamchilikni oldini olish uchun bugungi tezkor zamonda ta'lim samaradorligini oshirishning eng maqbul yo'li – tasviriy san'at to'garak mashg'ulotlarni interfaol metodlar yordamida tashkil etishdir.

Tasviriy san'at to'garagining o'ziga xos jihatlaridan biri shuki, to'garak rahbari o'quvchilar bilan individual ishlashga ko'proq vaqt ajratishi lozim.

O'qituvchi mashg'ulotlarga tayyorgarlik ishiga alohida jiddiy e'tibor qaratishi, bu tadbirda o'quvchilarni ham faol ishtirok etishlarini ta'minlashi kerak. Umumiy o'rta ta'lim tizimida o'quvchilar asosan qalam, qog'oz, akvarel bo'yoqlari bilan ishlaydilar, bunda albatta o'quvchilarning o'quv qurollari bilan to'liq ta'minlanganini rahbar nazoratiga olishi lozim. To'garak mashg'ulotlarini qat'iy tarkibda ishlashini ta'minlash xam ta'lim samaradorligini ta'minlashning muhim shartidir. Shuningdek, to'garak mashg'ulotlari mazmunida bolalarning turli ko'rgazma, festival, tanlov shu jumladan xalqaro tanlov va ko'rgazmalarda qatnashish, ularga maxsus tayyorgarlik ko'rish, bu tadbirlarning mavzu va shartlariga mos asarlar yaratish tajribasini qo'llash yaxshi samara beradi.

To'garak mashg'ulotlari uning qatnashchilarini badiiy amaliy yo'nalishdagi kasb-hunar kollejlari, oliy ta'lim muassasalariga kirishlari uchun maxsus tayyorlash faoliyati xam qo'llanilishi mumkin. Bu xolda to'garak mashg'ulotlari mazmunida rangtasvir, qalamtasvir, amaliy san'at kompozitsiyalaridan maxsus topshiriqlar tizimi ishlab chiqiladi. Biroq to'garakning bosh maqsadi, ya'ni o'quvchilarni tasviriy san'atiga jalb etish ta'lim mazmunining asosini tashkil etishi lozim.

Ta'lim texnologiyalari sohasidagi yangidan-yangi izlanishlar bugungi kunda to'xtovsiz yangiliklarga to'la bo'lib rivojlanib kelmoqda. Buning natijasida yangi imkoniyatlarning yuzaga kelishi, ta'lim vazifalarining muvaffaqiyatli amalga oshirilishi va o'qitish usullarini muttasil yangilab turishi, interfaol metodlardan samarali va ijodiy foydalanishni talab qilinmoqda. Lekin shuni ham aytib o'tish joizki, davrning o'zgarishi, bugungi yoshlarning talabi asosida ta'limning rivojlanishiga qarab yangidan yangi texnologiyalar yaratilib kirib kelinmoqda. Bu yaratilayotgan zamonaviy texnologiyalardan ko'proq foydalanish samarali va yaxshi, biroq eski texnologiyalarni yodda saqlashimiz va kerakli vaziyatlarda qo'llash lozim. Pedagogik faoliyatda har bir o'qituvchi o'z mahoratini oshirish va ustida ishlash maqsadida albatta amaliyotda o'qitish tizimi va usullarining boy xazinasiga to'xtalib o'tadi. Shu sababli albatta buyuk pedagog olimlar tomonidan ishlanib va olib borilgan metodlarni birin-ketin tajriba sifatida foydalanib tajribalarini kengaytiradi. Buning samarasida o'quvchilarning fanga bo'lgan qiziqishlari yanada ortib, ijodiy faoliyatining oshishiga zamin yaratiladi.

Insonni aqliy rivojlantirish masalasi, kishilik jamiyati taraqqiyotining barcha bosqichlarida mutafakkirlar hamda faylasuf, tarixchi, psixolog va pedagog olimlarning diqqat markazida bo'lib kelgan. Buning natijalarini, biz Sharq allomalari tomonidan yaratilgan ilmiy-axloqiy asarlarda guvohi bo'lishimiz mumkin. Qomusiy olimlar: Alisher Navoiy, Kaykovus,

Maxmud Qoshg'ariy, Abu Ali ibn Sino, Abu Nasr Forobiy, Yusuf xos Hojib, Abdulla Avloniy, Abu Rayxon Beruniy va boshqalarning barkamol insonning aqliy tarbiyasi ilm-fanning o'zni haqidagi qarashlari misollarni ko'rishimiz mumkin.[2.56]

O'.Q.Tolipov, G.S.Sharipova, M.X.Axunova, R.H.Djuraev, I.N.Islomov, F.A.Djumabaeva, Z.M.Tursunova, X.A.To'raqulov, N.Sufixodjaev, N.A.Muslimovlarning tadqiqotlarida o'quvchi va o'quvlarning ijodiy tafakkuri va albatta dizaynerlik, izlanuvchanlik, yaratuvchanlik, ixtirochilik, texnik ijodkorligini rivojlantirish, umumiy o'rta ta'lim maktablari to'garak mashg'ulotlarida turli hil metodlarini foydalanishda tasviriy san'at imkoniyatlari va muammolarini birin-ketin tadqiq etilgan.

Natijalar. Izlanishlar natijasida ushbu maqolaning maqsadi tasviriy san'at to'garaklari mashg'ulotida o'qituvchi darsga jiddiy va mas'uliyat bilan yondashishga undashdir. Buning vazifalari quyidagilardan iboratdir:

1. Tasviriy san'at to'garaklarida o'quvchilarning ijodiy faoliyatini rivojlantirishda interfaol metodlarni takomillashtirishning falsafiy va pedagogik-psixologik jihatlarini tahlil etish;

2. Shaxsga yo'naltirilgan texnologiya asosida to'garak mashg'ulotlarida o'quvchilarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirish mexanizmini ishlab chiqish;

3. Vitagen texnologiyalar vositasida to'garaklarda o'quvchilarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirishning metodik ta'minotini takomillashtirish;

4. Kompetensiyaviy va refleksiv yondashuv asosida to'garaklarda o'quvchilarning ijodiy faoliyatini rivojlanganlik darajasini tashxislovchi mezonlarni takomillashtirish.

Mashg'ulot jarayonida mazkur vazifalarni ta'lim texnologiyalari negizida qo'llash o'quvchilar natijalarini yuqoriga olib chiqishda yanada samarali sanaladi. Qolaversa, zamonaviy sharoitda tasviriy san'at to'garaklarida o'quvchilar ijodiy qobiliyatini rivojlantirishda ijodiy faoliyat jarayonini tashkil etib, metodik jihatdan to'g'ri va samarali tashkil etishda ta'lim texnologiyalaridan foydalanish ham muhim talab qilinadi. Bugungi kunda respublika uzluksiz ta'lim tizimida o'ndan ortiq ta'lim texnologiyalaridan foydalanib kelmoqda. Tasviriy san'at to'garaklarida o'quvchilar ijodiy qobiliyatini rivojlantirish uchun ta'lim texnologiyalari orasidan individual, muammoli, tabaqalashtirilgan, interfaol, loyiha va innovatsion ta'lim texnologiyalari tanlab olindi.

To'garak faoliyatining muvaffaqiyati ko'p jihatdan o'quvchilarning mashg'ulotga va o'qituvchi faoliyatiga bo'lgan qiziqishlarini shakllantirish va bu qiziqishni doimiy ravishda oshirib borishga bog'liq. Mashg'ulot a'zosida tasviriy san'atga qiziqishi bo'lmaganlardan yaxshi natija kutib bo'lmaydi. Bunda o'quvchilarda ham ijodiy jarayonga juda ham layoqatsiz va befarq bo'lishadi. O'qituvchining qimmat vaqti va mehnati sarflangani qoladi. Agar mashg'ulotlar o'yinli tarzda interfaol metodlarga tayanib, har mavzuda qiziquvchi a'zo o'ziga kerakli ma'lumotlarini olaversa keyingi mashg'ulotni intiq bo'lib kuta boshlaydi. Qiziqishlar natijasida mustaqil ijodiy yondashishga, yangiliklar yaratishga vaqt ajratadi. Bu albatta o'qituvchiga ijodkorlik samarasi yuqorilashayotganidan darak beradi. To'garak mashg'uloti jarayonida o'quvchi mashg'ulotdan natijani ongli va ruhiy ravishda olgandagina va unga ishonchi hosil bo'lganda to'garakka qiziqishi yanada ortib boradi. O'qituvchining mehnatini ham mas'uliyatni bo'yniga olgan holda his qilib yuzaga chiqaradi.

Tasviriy san'at to'garak mashg'ulotlarida o'quvchilarning qiziqishlarini oshirishning bir qator yo'llari mavjuddir bular:

- san'atning mohiyatini o'quvchilar ongiga singdirish;
- mashhur san'at namoyandalarining hayoti va ijodi yuzasidan suhbatlar o'tkazish, filmlar namoyish etish va albomlar tayyorlatish;
- me'yorini olgan holda, o'quvchilarning erishgan yutuqlarini yuzaga chiqarib qayd qilish, rag'batlantirish va ibratli ishlarni to'garakdagi barcha o'quvchilarga namoyish etish;
- mashhur va qiziqarli bo'lgan san'at asarlari, rassomlar haqida suhbat, savol-javob va munozara o'tkazish;
- muvaffaqiyatga erishgan o'quvchilarning ishlaridan ko'rgazmalar tashkil etish va ularning ishlarini shahar, tuman, viloyat va respublika ko'rgazmalariga tavsiya etish;
- har bir mashg'ulotda o'qituvchi tomonidan o'quvchilarga yangi bilim, tushuncha va malakalar berish;
- tasviriy san'at to'garak mashg'ulotlarida o'yin, savol-javoblar, musobaqa tarzda tashkil etish(viktorina, krossvord, chaynvord yechish);
- o'quvchilarning tasviriy ijodi uchun ularni ruhiy holati bo'yicha qiziqtirgan mavzularini tavsiya etish;
- mashg'ulot jarayonida muammoli vaziyatlarni yuzaga keltirib va uni yechish darsini o'tish;
- to'garak ishtirokchilarni yirik muzey va ko'rgazmalarga olib borib, sayohatlarni tashkil etish.

Shuni ta'kidlab o'tish joizki, o'quvchilarni qiziqishlarini oshirish maqsadida, aniq bir mavzularni tanlashda bir yoqlama qarash yaramaydi. Buning uchun faqat mavzularning va vazifalarning qiziqishlari bo'lishiga emas balkim, bu materialning o'quvchilar idroki, qobiliyatiga, ruhiy holatiga, mahoratiga, tasviriy imkoniyatiga mosligiga e'tibor qaratmoq lozim.

Muhokama. Tasviriy san'at to'garak mashg'ulotlarini tashkil etishning samarali shakllari sifatida muammoli metodlar, interfaol metodlar, amaliy o'yinlar, o'quv loyihalari, grafik organayzerlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish zaruratini olib keladi. Tasviriy san'at to'garak mashg'ulotida rasm chiziladigan natura, obyekt, mavzuni o'quvchining o'zi idrok etishi, tasavvuri bilan tahlil qilishi, olingan taassurotlar suyangan holda rasm chizishi lozim. Buning uchun rasm chiziladigan narsa va voqea haqida o'qituvchi batafsil ma'lumot berish, rasm chizish yo'llarini ilmiy asosda slayd, rasmlar, videorolik orqali tasavvuriga singdira olish lozim. Bunday vaziyatlarda o'qituvchi noan'anaviy o'yinlardan foydalansa, mashg'ulotlar yanada qiziqarli va sermazmun tarzda olib boriladi. O'quvchilar rasm chizish ya'ni kompozitsiyani yaratish vaqtida mayda elementlarga diqqat e'tiborini qaratib, kuzatuvchanligini ishga solgan holda ijod qiladilar. O'quvchilarning faol ijod qilishda esa o'qituvchining har bir mavzuga puxta tayyorlagani o'yin va ko'rgazmalari juda yaxshi samarasini ko'rsatadi. O'quvchilarning narsaga qarab rasm chizishda ko'proq ularga kundalik hayotida ko'p to'xtaladigan va tanish bo'lgan narsa — buyumlar ishtirok etadi. Umuman olganda, amaliy mashg'ulotlarda o'quvchilarning faolligini oshirishning ko'plab usul va vositalari mavjud bo'lib, bunda albatta, xar bir o'qituvchining izlanuvchanligi va ijodkorligi muhim ahamiyat kasb etadi. Yana shuni ta'kidlash joizki, mashg'ulotlar jarayonida o'qituvchi o'quvchilarning har bir yutug'i uchun rag'batlantirishi va o'quvchilarning ruhiyatini ko'taruvchi barcha usullardan foydalanishi ham yuqori natijani ko'rsatadi. O'quvchilarda belgilangan yutuqqa erishishda oliy maqsadi, mas'uliyati va hissi rivojlanadi.

Demak, o'qituvchilar to'garak mashg'ulotlarini tashkil etishida quyidagilarga ham ahamiyat berishi lozim:

1) Tasviriy san'at to'garak mashg'ulotlarida innovatsion texnologiyalar asosida darslarni tashkil etish hamda to'garak mashg'ulotlarini takomillashtirish pedagogik-psixologik jihatlarini tahlil etish;

2) Tasviriy san'at to'garak mashg'ulotlarida texnologiya asosida o'quvchilarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirish mexanizmini takomillashtirish;

3) Tasviriy san'at to'garak mashg'ulotlarida vitagen texnologiyalar vositasida to'garaklarda o'quvchilarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirishning metodik ta'minotini takomillashtirish;

4) Tasviriy san'at to'garak mashg'ulotlarida kompetensiyaviy va reflektiv yondashuv asosida to'garaklarda o'quvchilarning ijodiy qobiliyati rivojlanganlik darajasini tashxislovchi mezonlarni takomillashtirish.

Ijod jarayonida barcha o'quvchilarning tasviriy san'at nazariy ma'lumotlariga yaxshi ega bo'lishi, ijodiy ishlarni sifatini va samaradorligini oshirib boradi. Xar qanday tasviriy asarni yaratish jarayonida kuzatayotgan tasvirni tuzilishini hisobga olish muhim hisoblanadi, chunki narsalarning tuzilishiga ahamiyat berilmasa ijodiy ish sifatli chiqishi mumkin emas. Predmetlar, qushlar, hayvonlar, odamlar ko'rinishini aks ettirishda shuni bilishimiz lozimki, bu mavjudotlar nafaqat tuzilishga balkim shakliga ham egadir. Rasmda ularning shakl va tuzilishini qonun-qoidalar asosida tasvirlanmasa u xolda ko'rinish o'xshamay qolishi ehtimoli mavjud. Buning natijasida rasm tomoshabinda yetarli taassurot qoldirmaydi. Yuqorida ko'rsatilgan maqsadlarga erishishning asosiy bo'g'ini o'quvchilarning atrofdagi barcha narsalarga nisbatan qiziqishlarini oshirib, narsa-buyumlar bo'yicha tasavvurlarini rivojlantirish, bunda albatta mashhur rassomlarning ijodi va masterklass roliklari kerak bo'ladi.

Ta'lim tizimi omili soddadan murakkabga qarab bosqichma-bosqich o'qitish me'yori hisoblanadi. Shu sababli, o'quvchilarning rasm chizishni o'rganishida boshlang'ich tasvirlari xandasiy shakllarni chizishda alohida e'tibor qaratiladi. Buning natijada oddiy tasvirlarni sifatli qilib tasvirlashda ancha engilliklar keltirib chiqaradi. So'ng keyingi murakkab tuzilishdagi tasvirlarni rasmini chizishga bosqichlar asosida o'tiladi. Xohlagan tasvirni chizishda geometrik shakllardan foydalansa, prespektiva hodisalarini to'g'ri tasvirlashga ko'mak beradi. Tasvirlanayotgan har bir mavjudlarning o'z o'lchovi, xajmi va ko'rinishiga egadir. Bularning barchasini inobatga olishimiz kerakki, tasvirni eni, bo'yi, qalinligi, balandligi, bir-biriga nisbatlari, uning katta kichikligini inobatga olib uni nafaqat ko'rib balkim his qilmoq lozim. Har bir sohani ijodkori uchun rasm chizishni bilish unga katta ijodiy imkoniyat va ozuqa beradi. Yoshlarga ozuqaning samarasini esa o'qituvchining o'quvchilar bilan ijodiy yondashgan holda mashg'ulotlarni interfaol metodlar bilan olib borish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, umumiy o'rta ta'lim maktablarida to'garak mashg'ulotlarida olib borilgan kuzatishlar natijasida, ko'pchilik o'qituvchilar turli xil material va tasvirlash texnikasini qo'llashga e'tibor qaratishmaydi. Mashg'ulotlar juda ham zerikarli va samarasiz olib boriladi.

Bundan ko'rinib turibdiki, tasviriy san'at to'garak mashg'ulotlari oddiy ya'ni ijodiy yondashilmagan, ba'zi hollarda noan'anaviy texnologiyalardan foydalanilsa o'qituvchi o'z oldiga qo'ygan maqsadiga yanada tezroq erishadi. To'garak mashg'uloti jarayonlarida

muammoli metodlar, interfaol metodlar, amaliy o'yinlar, o'quv loyihalari, grafik organayzerlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanilsa maqsadga muvofiq bo'lgan bo'lar edi.

An'anaviy dars shaklini saqlab qolgan holda dars jarayoni oqilona tashkil etilishi, o'qituvchi tomonidan o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishlarini orttirib, ularning ta'lim jarayonida faolligi muttasil rivojlantirib turilishi, o'quv mavzuni kichik-kichik bo'laklarga bo'lib ularning mazmunini ochishda bahs-munozara, aqliy hujum, o'z fikrlarini isbotlab berish qobiliyatini rivojlantirishga undash, kichik guruhlarda ishlash, rolli o'yinlar metodlarini qo'llash, rang-barang qiziqtiruvchi savol-javoblar va ularga misollar keltirish, o'quvchilarni berilgan amaliy mashg'ulotlarni mustaqil bajarishga undash, har xil baholash usullari va ta'lim vositalaridan o'z o'rnida va vaziyatga qarab joyida foydalanish talab etiladi. Texnologik yondashuvning eng avvalo yuzakichilikka emas, balki rejalashtirilgan natijani amalga oshirish imkonini beruvchi samarali yondashuv ekanligini anglagan o'qituvchilar uni o'z faoliyatlariga yondashgan holda tatbiq etishlariga omil bo'la oladi. An'anaviy o'quv jarayonida asosiy omil-pedagog (va uning faoliyati) hisoblansa, pedagogik texnologiyada birinchi o'rinda o'qish jarayonidagi o'quvchilar faoliyati qo'yiladi.

Hozirgi zamon ta'limida bugungi kun yoshlarning talabiga muvofiq o'qituvchi o'z faoliyatida birqator vazifalarni amalga oshirishi lozim. Birinchidan, o'z faoliyatini tahlil qilish, ijodkorlik, izlanish, qiyoslash, yo'l qo'ygan uslubiy kamchiliklarni tanqidiy baholab, ularni bartaraf etishni o'rganish, o'z ish faoliyatini yanada takomillashtirish ustida tinimsiz mehnat qilish, pirovard natijada o'z faoliyatining mukammal, o'ziga xos shakl va uslubini belgilab maqsad qilib olishi kerak. Ikkinchidan, ilg'or, tajribali, yutuq va imkoniyatga ega bo'lgan hamkasblarining ish tajribalarini qunt bilan o'rganish, o'z sharoiti va imkoniyatidan kelib chiqib, ularni amaliyotga qo'llay olishi va takomillashtirib borish lozim. Uchinchidan, yuqori natijalarni ko'rsatgan xorijiy pedagogik tajribalarni ijodiy va amaliy o'rganishi lozim. To'rtinchidan, respublikamizda va xorijiy mamlakatlarda chop etilayotgan pedagogik texnologiyalar va metodik yangiliklarni uzluksiz tarzda kuzatib, o'ziga kerak ma'lumotlarni qayd etib borish kerak.

Tasviriy san'at to'garaklarda mashg'ulotlar jarayonida ijodiy yondashilsa o'quvchilarning egallayotgan bilimlari mustahkam bo'lishiga, ularning qo'shimcha adabiyot o'qib, mustaqil izlanishlariga, tasviriy san'at materialni o'zlari qiyosiy tahlil qila olishlari va ular asosida xususiy xulosasini chiqarishga turtki bo'ladi. Shu bois ta'lim metodlariga jiddiy e'tibor berish hozirgi kun muhim talablariga aylanib kelmoqda.

Biz texnologiyalar kundan-kunga rivojlanayotgan davrda yashamoqdamiz. Rivojlanishlar natijasida o'quvchi yoshlar, o'qituvchilardan yanada kunli va qiziqarli ma'lumotlarni talab etmoqda. Bugungi kunda, darsning ta'limiy maqsadiga bir emas, bir necha metodlardan foydalanish evaziga erishilmoqda. Agar mashg'ulotlar jarayonida samaradorlik darajasi pasaysa yoki o'sish kuzatilmasa, darrov hushyorlik tortib, metodni o'zgartirishga to'g'ri keladi.

Har bir mashg'ulotlarni turli xil va eng yaxshi saralangan o'qitish metodlarini qo'llagan holda tashkil etilsa, o'quvchilarning mustaqil aqliy faoliyatini faollashtirishga, o'quvchining nazariy bilimlarni to'liq o'zlashtirishlariga yordam beradi. Buning samarasining natijasida esa o'qituvchining o'z kasbiga qiziqishi ortib borishiga va o'z ustida yanada mehnat qilib yuqori natijalarga erishish istagini olib keladi. Darslarda berilayotgan ilmiy-nazariy bilimlar yordamida o'quvchida mustaqil fikrlay olishiga, dunyoqarashi, tasviriy san'at borasidagi

bilimlarining ortib borishiga sharoit yaratiladi. Aksincha, bir xil metodning qo'llanishi yoki uning noto'g'ri qo'llanilishida esa o'quvchidagi fanga bo'lgan qiziqishini so'ndiradi, zerikadi va uning aqliy faoliyatini susaytiradi. Shuni alohida ta'kidlash kerakki, o'qituvchi har bir mashg'ulotlarga ijodiy yondashgan holda olib borsa, o'z pedagogik faoliyatida faqat yagona bir metodning o'zi bilan chegaralanib qolmay, amaliyotda ularni bir-biriga qiyoslab, darsning ta'limiy maqsadlariga muvofiqligini tanlab dars o'tish imkoniyatlari shakllanadi. Yuqoridagilardan shuni xulosa qilish mumkinki, tasviriy san'at to'garak mashg'ulotlarini o'qitishda ijodiy yondashish tartibini barcha darslar uchun samarali bo'lishini ta'minlashga yo'naltirilgan holda olib borayotgan o'qituvchi oqilona, o'rinli foydalanishi natijasida, ta'lim sifatini va samaradorligini oshishiga zamin yaratadi.

Adabiyotlar/Literatura/References:

1. Abdirasilov S. Tasviriy san'at va uni o'qitish metodikasi. O'quv qo'llanma. T.; Ilm-Ziyo: 2011. [1.81]
2. Xasanov R. Tasviriy san'atdan sinfdan tashqari ishlar. T.: -2017. [2.56]
3. O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi. Toshkent sh., 2017 yil 7 fevral, PF-4947-son Farmoni.
4. Hasanov R. Maktabda tasviriy san'atni o'qitish metodikasi. Darslik. T.; Fan: 2004
5. Yakubova N.O. FAN VA JAMIYAT(N2)ISSN 2010-720X.202
6. Abdirasilov S., Tolipov N. Rangtasvir. T.: Bilim, Arnaprint. 2005.
7. Abdirasilov S. Tolipov N. Tasviriy san'at o'qitish metodikasi Toshkent Aloqachi, 2007.
8. Abdirasilov S. Tasviriy san'at o'qitish metodikasi. Toshkent. Fan va texnologiya nashriyoti 2012.
9. Xasanov R. Maktabda rasviriy san'at o'qitish metodikasi. T.; Fan: 2004.
10. Yusupova Sh. A. PHILOSOPHICAL READINGS E-ISSN:2036-4989 Издатель:Ca Foscari University Department of Philosophy and Cultural Heritage 10.5281/zenodo.5750235
11. Azizxodjayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat.-T., "Adabiyot jang'armasi", 2006.
12. Yo'ldoshev O'J. tahriri ostida UMUMIY PEDAGOGIKA o'quv qo'llanma.T:2017.
13. Hasanov R. Tasviriy san'at asoslari. Badiiy yo'nalishidagi kasb-hunar kollejlarning o'quvchilar va oliy o'quv yurtlarining talabalari uchun qo'llanma. T:2008.
14. Yusupova N.Yu., Hamidova M.U, Abidova N.Q, Pardayeva M.Yu. Tasviriy san'at va qo'l mehnatiga o'qitish maxsus metodika. Toshkent-2018.
15. Oripov B.N. Tasviriy san'at va uni o'qitish metodikasi. *Kasb-hunar kollejlari uchun o'quv qo'llanma*. 5-nashri "ILM ZIYO" T:2016.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 12/2 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: "SCIENCEPROBLEMS TEAM"
масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).